

Dejepis 5. ročník

Charakteristika predmetu dejepis

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiakov ako celistvých osobností a uchovávanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historických skúseností či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, javov a procesov v čase a priestore, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej i celosvetovej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Žiaci si prostredníctvom dejepisu postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania, lebo chápanie, vnímanie a porozumenie historických procesov predstavuje jeden zo základných predpokladov komplexného poznávania ľudskej spoločnosti.

Dejepis vedie žiakov k vzťahu k vlastnej minulosti cez prizmu prítomnosti ako súčasť rozvíjania, korigovania, kultivovania a zachovávanía ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i vzťah k minulosti iných národov a etník. Rovnako tak k pochopeniu a rešpektovaniu kultúrnych a iných odlišností ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenskostí. Má tiež prispievať k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Dejepis pripisuje dôležitosť aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

ISCED 2 – nižšie stredné vzdelávanie	
Názov predmetu:	DEJEPIS
Ročník:	piaty
Časová dotácia:	2 h týždenne/66 h ročne
ŠVP:	1 h
ŠkVP:	1 h
Vyučovací jazyk:	slovenský

Hlavné ciele učebného predmetu

Žiaci

- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom čase
- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom priestore
- naučia sa čítať a používať dejepisnú mapu
- získajú základné vedomosti a spôsobilosti z oblasti vybraných historických udalostí, javov, procesov z národných a svetových dejín
- nadobudnú spôsobilosť pochopiť príčiny, priebeh a dôsledky historických udalostí
- získajú schopnosti poznávať históriu na základe analýzy primeraných školských historických písomných, obrazových, hmotných a grafických prameňov a sú schopní týmto prameňom klásť primerane adekvátne otázky
- rozvinú si komplex kompetencií – spôsobilostí, schopností rozvíjať a kultivovať kultúrny dialóg a otvorenú diskusiu ako základný princíp fungovania histórie i školského dejepisu v demokratickej spoločnosti
- osvoja si postupne spôsobilosť historickej kultúry ako schopnosti orientovať sa v mnohosti kultúrnych situácií, v ktorých sa stretávame s históriou

Metódy a formy

Odporúčania Pedagogicko-organizačných pokynov sú rozpracované v štandardoch a tematických plánoch predmetu.

Realizácia vyučovania prebieha prevažne v kmeňových triedach.

Učiteľ používa pri výučbe metódy:

- motivačné metódy (motivačné rozprávanie, motivačný rozhovor, motivačný problém, motivačná demonštrácia)
- aktivizujúce metódy (situačná metóda, kooperatívne vyučovanie)
- expozičné metódy (rozprávanie, vysvetľovanie, rozhovor, demonštračná metóda, inštruktáž)
- problémové metódy (projektová metóda, brainstorming)
- fixačné metódy (metódy opakovania a precvičovania pomocou úloh na pracovných listoch)
- diagnostické metódy (pozorovanie)

V predmete dejepis sa uplatňujú nasledovné **prierezové témy**:

- multikultúrna výchova
- osobnostný a sociálny rozvoj
- ochrana života a zdravia
- tvorba projektu a prezentačné zručnosti.

Vzdelávací obsah je rozdelený na niekoľko tematických celkov:

ČLOVEK V PREMENÁCH ČASU A PRIESTORU

Priestor a čas /6 hodín/

Stopy minulosti okolo nás /12 hodín/

Človek minulosti a súčasnosti /3 hodiny/

Človek premýšľajúci a vynachádzavý /9 hodín/

ČLOVEK A KOMUNIKÁCIA

Pamäť ľudstva /7 hodín/

Duchovný život človeka /3 hodina/

Keď zlyhá komunikácia /5 hodiny/

OBRAZY PRAVEKEJ SPOLOČNOSTI

História a pravek /1 hodina/

Obrazy pravekej spoločnosti /8 hodín/

OBRAZY STAROVEKEJ SPOLOČNOSTI

Obrazy starovekej spoločnosti /10 hodín/

REGIONÁLNE DEJINY

Regionálne dejiny /2 hodiny/

Obsahový štandard

ČLOVEK V PREMENÁCH ČASU A PRIESTORU

Priestor a čas

dejiny, história, dejepis, minulosť, prítomnosť, budúcnosť, dejepisné pomôcky, zmeny v priestore pod vplyvom času, prírodný čas, kalendár prírodného času, kolobeh prírody, pohyb slnka, historický čas, letopočet, kresťanský letopočet, deň, mesiac, rok, dátum, obdobia v dejinách, pravek, starovek, stredovek, novovek, moderná doba, časová os, časová priamka, desaťročie, storočie, tisícročie, sviatky, Veľká noc, Vianoce, štátne sviatky, fašiangy, zvyky a tradície, rodinné sviatky

Stopy minulosti okolo nás

historický prameň, staré budovy, kostoly, hrady, zámky, kaštiele, archeológia, archeológ, pravek, pomník, maľby, fotografie, rodostrom, rodokmeň, generácia, písomné historické pramene, listiny, listy, denník, archív, archivár, historik, historické pramene, mapa, glóbus, kartografia, múzeum, exponát, galéria, typy múzeí, skanzen,

Človek minulosti a súčasnosti

lovci, zberači, keramika, rekonštrukcia, civilizácia, kamenná doba, roľníci, život lovcov a zberačov, život roľníkov, dediny, mestá, hradiská, obyvateľstvo v meste, výmenný obchod, trh, mince, dnešné mestá, veľkomestá, rodina, rod, kmeň, zákony, zvyky a tradície, princípy rodinného života

Človek premýšľajúci a vynachádzavý

silu ohňa, vypaľovanie keramiky, tavenie rudy, výroba kovov, sila kola, sila vetra, plachetnice, veterné elektrárne, sila vody, vodné kolesá, vodné elektrárne, vozy, koče, džunka, železničná, cestná, letecká doprava, doprava a životné prostredie, sťahovanie národov, Slovania, objavné plavby, objavenie Ameriky, kolónie, vysťahovalectvo, prisťahovalectvo, stretávanie kultúr, Amerika, Afrika, násilie, rasizmus, staré a nové druhy práce, dôležitosť práce pre človeka, detská práca, deti v bohatých a chudobných krajinách, UNICEF

ČLOVEK A KOMUNIKÁCIA

Pamäť ľudstva

klinové, hieroglyfy, hláskové, grécke, latinka, azbuka, Sumeri, Egypťania, Feničania, Gréci, Rimania, pergamen, papyrus, hlinené tabuľky, hlaholika, cyrilika, Konštantín, Metod, Veľká Morava, Rastislav, Michal III., Byzantská ríša, rukopis, rukopisné dielne, kláštor, mních, Biblia, kníhtlač, Johann Gutenberg, médiá, knihy, noviny, časopisy, telegraf, telefón, fotografie, film, rozhlas, televízia, internet, nástrahy masových médií

Duchovný život človeka

judaizmus, kresťanstvo, islam, grécke, rímske, egyptské, slovanské náboženstvo, budhizmus, konfucionizmus

Keď zlyhá komunikácia

trójska vojna, storočná vojna, Jana z Arcu, príčina, zámienka, Nemecko, Rakúsko-Uhorsko, ponorky, lietadlá, bojové plyny, Adolf Hitler, holokaust, zbrane, vojny v súčasnosti

DEJINY PRAVEKEJ SPOLOČNOSTI

História a pravek

pravek, starovek, stredovek, novovek, moderná doba, archeológia, pamiatky hmotnej kultúry, Ch. J. Thomsen, Kodaň

Obrazy pravekej spoločnosti

Ch. Darwin, antropogenéza, australopithecus, Homo habilis, Homo erectus, Homo sapiens, Homo sapiens sapiens, evolúcia, homo, lovci, zberači, umenie, náboženstvo, život, umenie, náboženstvo, neolitická revolúcia, krajina úrodného polmesiaca, keramika, kultúrne plodiny

OBRAZY STAROVEKEJ SPOLOČNOSTI

Obrazy starovekej spoločnosti

kov, meď, polyteizmus, Ötzi, medená doba, Alpy, bronz, cín, halštat, Chetiti, Skýti, latén, Kelti, Galovia, Belgovia, Helvéti, Kotíni, oppidum

REGIONÁLNE DEJINY

Regionálne dejiny

región, pravek, stredovek, novovek, erb, pamätihodnosti, Drugethovci, Andrassyovci, povest'

Výkonový štandard

ČLOVEK V PREMENÁCH ČASU A PRIESTORU

Priestor a čas

Žiak vie/dokáže

- vysvetliť pojem dejepis
- rozpoznať, čo sa zmenilo / nezmenilo v mieste ich bydliska
- pracovať s kalendárom
- vysvetliť pojem letopočet a prečo žijeme v 21. storočí
- určovať storočia a tisícročia na časovej priamke
- zostaviť tabuľku základných štátnych, cirkevných sviatkov a pamätných dní
- poznať rozdiel medzi dátumom a letopočtom

Stopy minulosti okolo nás

Žiak vie/dokáže

- poznať historickú udalosť, osobnosť, ktorú pripomína pomník, pamätník, pamätná tabuľa
- poznať jednotlivé druhy historických prameňov
- poznať obrazové pamiatky
- pochopiť pojem generácia
- rozlíšiť jednotlivé generácie vo svojej rodine
- zostaviť rodostrom svojej rodiny
- zaznamenať rozprávanie rodinných príslušníkov
- zhodnotiť význam rodinného albumu pre život rodiny
- rozpoznať rozdiel medzi múzeom a archívom
- usporiadať širšiu škálu historických obrázkov a objektov
- pracovať s dejepisnými mapami, rozpoznať rozdiel medzi dejepisnou a zemepisnou mapou
- poznať pojmy múzeum, exponát, galéria, skanzen
- preskúmať okolie svojho bydliska

Človek minulosti a súčasnosti

Žiak vie/dokáže

- uviesť príčiny sťahovania ľudí v minulosti a v prítomnosti
- vysvetliť pojem kolonizácia
- charakterizovať život roľníkov v minulosti
- porozprávať o tradíciách v rodine

Človek premýšľajúci a vynachádzavý

Žiak vie/dokáže

- vystihnúť rozdiely medzi prírodnou a umelou energiou
- uviesť príklady využívania prírody v prospech človeka
- vymenovať vynálezy, ktoré pomohli človeku využiť energiu vo svoj prospech
- uviesť príklad zneužívania prírody človekom

- zostaviť tabuľku najdôležitejších dopravných prostriedkov v chronologickej postupnosti
- porovnať spôsoby dopravy v minulosti i prítomnosti
- rozpoznať vplyv dopravných prostriedkov na životné prostredie svojho regiónu
- zdôvodniť príčiny sťahovania ľudí v minulosti
- zostaviť obrazový materiál o pohybe ľudí v minulosti a prítomnosti
- poznať druhy ľudskej práce, pracovné nástroje, hodnotu práce
- uviesť najčastejšie druhy detskej práce
- zaujať stanovisko k problému detskej práce

ČLOVEK A KOMUNIKÁCIA

Pamäť ľudstva

Žiak vie/dokáže

- zhodnotiť význam písma
- vymenovať druhy písma v minulosti
- vysvetliť dôležitosť knihy a kníhtlače
- vysvetliť dôležitosť médií pre život a vzdelanie ľudí
- uviesť prostriedky dorozumievania medzi ľuďmi v minulosti
- prerozprávať príbeh z minulosti
- rozlíšiť druhy komunikácie medzi ľuďmi

Duchovný život človeka

Žiak vie/dokáže

- uviesť druhy náboženstiev
- porozprávať o dôležitosti viery pre život

Keď zlyhá komunikácia

Žiak vie/dokáže

- uviesť dôsledky vojen pre človeka a prostredie
- zdôvodniť stálu prítomnosť vojen vo svete

OBRAZY PRAVEKEJ SPOLOČNOSTI

História a pravek

Žiak vie/dokáže

- rozdeliť históriu na hlavné obdobia
- opísať rozdelenie praveku podľa Thomsena

Obrazy pravekej spoločnosti

Žiak vie/dokáže

- definovať a opísať antropogézu človeka
- porozumieť pojmu evolúcia
- opísať život, náboženstvo a umenie prvých lovcov a zberačov
- rozpoznať rozdiely v živote, náboženstve a umení prvých lovcov a zberačov
- charakterizovať život ľudí v neolite

- zdôvodniť oddelenie roľníkov a remeselníkov
- opísať spôsob obživy, bývania, odievania a vieru v neolite

OBRAZY STAROVEKEJ SPOLOČNOSTI

Obrazy starovekej spoločnosti

Žiak vie/dokáže

- opísať nástroje a predmety vyrábané z medi a bronzu
- opísať človeka doby medenej
- vymenovať národy doby železnej v Európe
- opísať vzhľad sídel, spôsob života a náboženstvo národov doby železnej
- vymenovať náleziská Keltov na území Slovenska
- porovnať výhody a nevýhody kamenných a kovových nástrojov

REGIONÁLNE DEJINY

Regionálne dejiny

Žiak vie/dokáže

- porozprávať o histórii svojej obce
- opísať erb
- porozprávať povesti viažuce sa k obci
- opísať pamätihodnosti v obci

Učebné zdroje

Na hodinách dejepisu sa budú používať učebnice Tonková, Miháliková: Dejepis pre 5. ročník základných škôl a Krásnovský, Tonková, Miháliková, odbor. garant. Letz: Dejepis pre 6. ročník základných škôl. Súčasťou učebných zdrojov budú aj ďalšie materiály pripravené učiteľom.

Hodnotenie predmetu

Hodnotenie a klasifikácia žiakov je súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a bude realizovaná v súlade s aktuálnym Metodickým pokynom na hodnotenie žiakov základnej školy.

Zručnosť žiaka budeme hodnotiť známku s dôrazom na samostatnosť a správnosť zadaných úloh, na aktívne zapájanie sa do praktických činností, prezentáciu projektov, tvorbu vlastných referátov a ústnym skúšaním.

Oblasti hodnotenia:

- aktivita, zapojenie sa do činnosti
- snaha, usilovnosť
- samostatná práca – schopnosť samostatne hľadať riešenie
- práca v tíme
- tvorba projektu
- kontrola vedomostí

Na kontrolu a hodnotenie žiakov sa odporúčajú postupy:

1. verbálna forma kontroly – prezentovať poznatky žiaka na základe jeho odpovede. Hodnotiť podľa vzdelávacieho štandardu.

2. preverovať úroveň samostatnej práce žiakov – písomné testy, úroveň znalostí je vhodné hodnotiť prostredníctvom prezentácie projektov, referátov, súťaží či praktických zručností

Kritériá hodnotenia

- dbať na informatívnu, korekčnú a motivačnú funkciu hodnotenia
- dbať na pravidelnosť v hodnotení
- rešpektovať vekové a individuálne osobitosti žiaka
- pri priebežnom hodnotení prihliadať na jeho momentálnu psychickú i fyzickú disponovanosť
- pri súhrnom hodnotení objektívne hodnotiť kvalitu jeho vedomostí, zručností a návykov

Podklady na hodnotenie a klasifikáciu výchovno-vzdelávacích výsledkov získavať týmito metódami, formami a prostriedkami:

- sústavným diagnostikovaním žiaka,
- sústavným sledovaním výkonu žiaka,
- rôznymi druhmi skúšok /ústne i písomné/,
- analýzou výsledkov rôznych činností žiaka.